

Madenî ufaklık para basılması hakkındaki kanuna müzeyyel 1/1014 numaralı kanun lâiyhası ve Maliye ve Bütçe encümenlerinden mürekkep Muhtelit encümen mazbatası

T. C.
Başvekâlet
Kararlar müdürlüğü
Sayı 6/1313

20-V-1934

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Madenî ufaklık para basılması hakkındaki haziran 1933 tarih ve 2257 sayılı kanuna zeylen Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 19-V-1934 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe lâiyhası

Madenî ufaklık para basılması hakkındaki 2257 numaralı kanunun bazı hükümlerinin tatbikatta noksanlıklar husule getireceği ve çok lüzumlu bazı hükümlerin ilâvesi lâzımgüleceği anlaşılaraq bu kanuna zeylen merbut kanun lâiyhası hazırlanmıştır.

1 — Madenî ufaklık para kanununun birinci maddesi 12 milyon liralık gümüş para çıkarılıp bununla mevkii tedavülde bulunan bir liralık evrakı naktiye kuponlarının tedavülden kaldırılmasına dairdir. Lâiyhanın birinci maddesi bu hükmün esasından değiştirilmesini tazammun etmekte ve basılacak gümüş paraların da miktarını on altı milyona iblâğ eylemektedir. Cumhuriyet merkez bankası itfa karşılığı olarak umumî, mülhak ve hususî bütçelerden tahsis edilmekte olan yüzde birlerle şimdiye kadar deruhte ettiği evrakı naktiyeden dokuz milyon kadar bir para mevkii tedavülden kaldırmış bulunuyor.

Binaenaleyh şimdiye kadar mevkii tedavülden kaldırılmış olan evrakı nakdiye nisbetinde gümüş paranın tedavüle çıkarılmasında malî ve iktisadî noktadan hiç bir mahzur olmadıktan başka faide de vardır.

Çıkarılacak olan ceman 16 milyon gümüş paradan şimdilik ancak sekiz milyonunun basılması derpiş edildiğinden bu miktar da Cumhuriyet merkez bankası tarafından şimdiye kadar itfa edilmiş evrakı nakdiyenin dununda bulunduğundan öteden beri mevcut tedavül hacmine nazaran bir (İnflâtion) katıyen mevzubahs olamaz. Lâiyhada mevzubahs olan tadilin, bir taraftan da yeni varidata ihtiyacı bulunan Devletin bu ihtiyacını karşılayacak mahiyette olması itibarile de ehemmiyeti aşikârdır.

2 — 2257 numaralı kanunda gümüş paraların ayarı binde 900, sıklet ve ayar toleransı da binde 3 tür. Lâiyhada ayar binde 830 a indirilmiş toleransı da binde altıya çıkarılmıştır.

İsviçre müstesna olmak üzere hali hazırda hiç bir memlekette binde 900 ayarlı gümüş para mevcut değildir. Bir çok memleketlerde bu ayar binde beş yüzdür. Bir kaç ay evvel darphanemizde tetkikat yapmak üzere memleketimize gelmiş olan bir eenebi mütchassısın darphanemizde madenî paralar hakkında mütaleasından da istifade edilmiştir. Munaileyh binde dokuz yüz aya-

rını çok yüksek bulmuş ve İngiliz gümüş paralarının ayarının binde beş yüz olduğunu söylemiş ve hiç olmazsa ayarın eski gümüş paralarımızın ayarına yani binde 830 a ırcamı tavsiye etmiştir. Basılacak gümüş paraların ayarı binde 830 a indirildiği takdirde ayarın düşüklüğü dolayısıyla eski gümüş paraların tedavülde devam etmesi gibi bir mahzur mevzu bahis olmayacağı gibi elde mevcut gümüşlerin ayarını binde 900 e çıkarmak için mühim miktarda hâlis gümüş tedarik etmek mecburiyetinden de müstağni kalacaktır.

Sıklet ve ayar toleransına gelince: Gümüş paralarda binde 3 toleransın çok az ve bu kadar cüzi bir toleransla gümüş paralar üzerinde çalışılabilmenin çok müşkül olduğu anlaşılmıştır. Yukarıda bahsi geçen mütehassis bu bapta aynı mütaleaları sert ve toleransın binde alıya çıkarılması lâzımgeldiğini tecrübe ve ihtisasa binaen dermeyan eylemiştir.

3 — 2257 numaralı kanunda on paralıktır bronz meskûkât için tesbit edilen halitanın terkibi şöyledir. Binde yüz alüminyum, binde 850 bakır, binde 50 mevaddır cenebiye.

Alüminyumun cenebi memleketlerden mubayaası zarureti vardır. Bu uğurda bilhassa şu sırada harice para verilmesi mahzurludur. Bunun yerine çinkonun ikame edilmesi de mümkündür. Çinko hurda halde olsa dahi, memleket dahilinden ucuz fiatla ve kâfi miktarda tedarik edilebilir. Bu mülâhazalara binaen ve azamî tasarruf temin edilmek maksadile Maliye vekâletinin memleket dahilinde kolayca tedarik edilebilecek ve elinde mevcut olan maden külçelerine göre bronz meskûkâtın halitasını tesbit hususunda serbest bırakılmasının münasip olacağı düşünülmüş ve lâyihaın 3 üneü maddesi ona göre yazılmıştır.

4 — Lâyihaın 4 üneü maddesile 2257 numaralı kanunun 11 inci maddesi tadil edilmektedir. Bu tadilât basılacak gümüş paraların itfaya tahsis edilmesini bertaraf eden birinci madde tadilâtının zarurî bir neticesidir.

5 — Lâyihaın beşinci maddesi 2257 numaralı kanunun 12 inci maddesile yeni para basılması için Maliye vekâletine ita salâhiyeti verilmiş olan beş yüz bin lira avansın bir milyon liraya iblâğna mütealliktir.

Basılacak gümüş paraların miktarı fazlaştırdığına ve bu vaziyet karşısında haricîten de mühim miktarda gümüş satın almak mecburiyeti hâsıl olacağına nazaran evvelece itasına salâhiyet verilen beş yüz bin lira avansın kâfi gelmeyeceği düşünülmüş ve bu miktar bir milyona iblâğ edilmiştir.

6 — Yeni basılacak, gümüş, nikel ve bronz paraların iki yüz milyon parçayı mütecevaz olması ve gümüş paraların süratle basılmasının zarurî bir hal alması dolayısıyla Darphanenin çok fazla mesai sarfetmesini mucip olacaktır.

Mutat mesai zamanlarından fazla olarak icabında geceleri dahi çalıştırılacak olan idare ve fabrika şubasında bulunan memur ve müstahdemlere Devlet devairi için tesbit olunan mesai saatlerinden fazla olarak mütevaliyen ve mütemediyen çalıştırılacakları zamanlar için bir para verilmesi tabîi ve hak icabından bulunmuş ve bunun için de her memur ve müstahdeminin aylık maaş ve ücretlerine göre hesap edilecek yevmiyeleri ve muayyen devam saatleri esas ittihaz olunarak fazla her mesai saati için şehri ücret veya maaşlarının 1/180 nin verilmesi ve kesirlerin yarım saat ad ve itibar olunması lâyihaın altıncı maddesine derecolunmuştur. Munzam bir yekûna baliğ olan ve müstacelen imali ve darbrı icap eden müteaddit nevili yeni paraların sürat ve muvaffakiyetle basılması işlerinde fevkalâde gayret ve hizmet ve faaliyeti görülen memur ve müstahdemlere mutat hilâfında masruf olacak bu gayret ve faaliyetlerinin mukabilini ödeyerek hem kendilerinin şevkini tezyit ve hem diğer memurların azamî gayretini tahrik için Maliye vekâletinin tensip edeceği miktarda ikramiye verilmesi ve ancak memur ve müstahdeme verilecek bu ikramiye miktarının aylık maaş ve ücretlerinin bir mislini geçmemesi de lâyihaın altıncı maddesine ilâve edilmiştir. Bu keyfiyet darp işlerinin selâmet, sürat ve muvaffakiyetle başarılabilmesi için son derece faydeli ve menfaatli olup ufaklık meskûkât darbrı hakkında 624 ve 1207 numaralı kanunlarda da nazarı itibare alınmış ve tatbik edilmiştir.

Muhtelit encümen mazbatası

T. B. M. M.
Muhtelit encümen
Karar No. 121
Esas No. 1/1014

25 - V - 1934

Yüksek Reisliğe

Madenî ufaklık para basılması hakkındaki 2257 numaralı kanuna zeylolarak Maliye vekâletince hazırlanan ve Başvekâletin 20 mayıs 1934 tarih ve 6/1312 numaralı tezkeresile Yüksek Meclise gönderilen ve Bütçe ve Maliye encümenleri tarafından müştereken tetkik ve müzakeresi tasvip buyurulan kanun lâyihası Maliye Vekili Beyin huzur ile tetkik ve müzakere edildi.

Kanun lâyihasının birinci maddesinde 8 milyon şimdiden ve 8 milyonu lüzum görüldüğü zaman bastırılmak üzere 16 milyon liralık gümüş para çıkarmak için Maliye vekâletine mezuniyet verilmesi teklif olunmaktadır.

Hükûmetin esbabı mucibesinde izah edildiği veçhile Cümhuriyet merkez bankası itfa karşılığı olarak umumî ve hususî bütçelerden tahsis edilmekte olan yüzde birlerle şimdiye kadar deruhde ettiği evrakı naktiyeden 9 milyon lira kadar bir para mevkiî tedavülden kaldırılmış olduğundan ve çıkartılması teklif edilen gümüş paradan şimdilik ancak 8 milyonun basılması derpiş edilmekte bulunduğundan bu nisbette gümüş paranın tedavül mevkiine çıkarılmasında malî ve iktisadî noktadan hiç bir mahzur görülmemiştir.

Heyeti umumiyesi itibarile kanun lâyihası tasvip edildikten sonra maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Teklif edilen kanun lâyihasının mahiyeti ile unvanı arasındaki mutabakat tetkik edildikten sonra teklifin mahiyetine nazaran kanun unvanının (3 haziran 1933 tarih ve 2257 numaralı kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bir maddede ilâvesine dair kanun lâyihası) şeklinde tadili kabul olunmuştur.

Birinci madde — 8 milyon liralık gümüş parayı kanunun neşri tarihinden itibaren derhal tedavül mevkiine ihraç etmek gibi bir mânâyı tazammun eylediğinden ve Maliye vekili Beyin verdiği izahata nazaran bu 8 milyon gümüş paranın tedricen tedavül mevkiine çıkarılmasına mezuniyet talep edildiği anlaşıldığından

bu hükümü ifade etmek üzere madde (İşbu kanunun neşri tarihinden itibaren Maliye vekâletince tedricen 8 milyon liralık gümüş ufak para çıkarılır. Maliye vekili bu miktarı görülecek lüzuma göre 16 milyona iblâğa mezdur) şeklinde tadil edilmiştir.

İkinci madde — Maddenin baş tarafındaki (o kanunun) cümlesi (2257 numaralı kanunun) şeklinde tadil edilerek kabul edilmiştir.

Üçüncü madde — 2257 numaralı kanunun 4 üncü maddesile on paralık bronz için tesbit olunan halitayı icabına göre değiştirmeğe Maliye vekili mezdur şeklinde tadilen kabul edilmiştir.

Dördüncü madde — Maddenin baş tarafındaki (o kanunun) cümlesi (2257 numaralı kanunun) şeklinde tadili ve ikinci fıkranın sonundaki (kaydedeceklerdir) cümlesinin (kaydederler) şeklinde ve üçüncü fıkranın sonundaki (edilecektir) cümlesinin (edilir) şeklinde tadili suretile kabul edilmiştir.

Beşinci madde — Aynen kabul olunmuştur.

Altıncı madde — 2257 numaralı kanunla işbu müzeyyel kanun hükümüne tevfiakan basılacak ufak para ile müdafaa ve tayyare pulları, buğdayı koruma karşılığı kanununa göre basılacak pul ve makbuz işlerinde muayyen mesai saatleri haricinde çalıştırılacak olan maaşlı ve ücretli Darphane ve Damga matbaası memur ve müstahdemlerine fazla çalışmalarına mukabil her fazla saat için bir aylık maaş veya ücretlerinin 1/180 nisbetini geçmemek üzere munzam ücret verilir ve kesirler yarım saat itibar olunur. Yeni paraların basılması işinde fevkalâde gayret ve hizmetleri görülenlere Maliye vekâletinin tensip edeceği miktarda naktî mükâfat verilir. Ancak bu suretle bir ay zarfında verilecek mebaliğin mecmuu her memur ve müstahdem için bir aylığı geçemez) şeklinde tadilen kabul edilmiştir.

Yedinci ve sekizinci maddeler aynen kabul olunmuştur.

Bu esaslara göre yeniden hazırlanan lâyiha müstacelen ve tercihan müzakere edilmek üzere Umumî heyetin tasvibine arz olunur.

Reis	M. M.	Kâ.
Burdur	Konya	Balıkesir
<i>M. Şeref</i>	<i>A. Muzaffer</i>	<i>Enver</i>
Bayazıt	Bursa	Diyarbakir
<i>Ihsan</i>	<i>Dr. Galip</i>	<i>Zülfü</i>
Çorum	Erzurum	İstanbul
<i>Mustafa</i>	<i>Aziz</i>	<i>Hamdi M.</i>

İstanbul	İzmir	İzmir
<i>Sadettin</i>	<i>Kâzım</i>	<i>Kâmil</i>
Isparta	Kastamonu	Kayseri
<i>Mükerrem</i>	<i>Refik</i>	<i>A. Hilmi</i>
Kırklareli	Konya	Manisa
<i>Şevket</i>	<i>Kâzım</i>	<i>M. Turgut</i>
Manisa		Sivas
<i>Tahir</i>		<i>M. Remzi</i>
Urfa		Yozgat
<i>Behçet</i>		<i>S. Sırrı</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

3 haziran 1933 tarih ve 2257 numaralı kanuna bazı hükümler ilâvesine dair müzeyyel kanun lâyihası

MADDE 1 — Madenî ufak para basılması hakkında 2257 numaralı kanunun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Sekiz milyonu şimdiden ve sekiz milyonu lüzum görüldüğü zaman bastırılmak üzere on altı milyon liralık gümüş para çıkarmağa Maliye vekâleti mezundur.

MADDE 2 — O kanunun ikinci maddesile tesbit edilen gümüş 25, 50, 100 kuruşlukların ayarı binde 830 olacaktır. Sıklet ve ayar toleransı da binde altıya çıkarılmıştır.

MADDE 3 — O kanunun dördüncü maddesile on paralık bronz için tesbit olunan halitayı icabına göre tebdil veya tadile Maliye vekâleti mezundur.

MADDE 4 — O kanunun 11 inci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Bu kanunun tatbikına müteallik bilûmum

MUHTELİT ENCÜMENİN TADİLİ

Madenî ufaklık para hakkındaki 3 haziran 1933 tarih ve 2257 numaralı kanunun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bir madde ilâvesine dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Madenî ufaklık para hakkındaki 2257 numaralı kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

İşbu kanunun neşri tarihinden itibaren Maliye vekâletince tedricen sekiz milyon liralık gümüş ufak para çıkarılır. Maliye vekili bu miktarı görülecek lüzuma göre on altı milyona iblâğa mezundur.

12 şubat 1340 ve 16 nisan 1341 ve 4 şubat 1928 tarih ve 411, 624 ve 1207 numaralı kanunlarla tedavüle çıkarılmasına mezuniyet verilen on milyon liralık yüz paralık ve beş ve on kuruşluk bronz ve yirmi beş kuruşluk nikel meskûkâtın ve 1326 senesi muvazenei umumiye kanununun 10 uncu maddesile 2 şubat 1332 tarihli kanunun hükümlerine göre tedavüle çıkarılmasına salâhiyet verilen bir milyon liralık beş, on, on, yirmi ve kırk paralık nikel paraların yerine en çok yedi milyon liralık nikel ve bronz para basmak için Maliye vekâletine mezuniyet verilmiştir.

MADDE 2 — Mezkûr kanunun ikinci maddesi şu şekilde tadil edilmiştir:

Basılacak gümüş paraların evsafa şöyle olacaktır:

	Ayarı	Sıkleti Gram	Sıklet ve ayar toleransı Binde	
100 kuruşluk	830	12	+	6
50 »	830	6	+	6
25 »	830	3	+	6

MADDE 3 — Mezkûr kanunun dördüncü maddesine aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir:

On paralık bronz için tesbit olunan halitayı icabına göre değiştirmeğe Maliye vekili salâhiyetlidir.

MADDE 4 — Mezkûr kanunun on birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Bu kanunun tatbikına müteallik bilûmum

muamelât darphanenin mütedavil sermaye hesabından tedvir ve bu hususta muktazi makina, alât ve edevat bedelleri de bu hesaptan tesviye edilir. Basılacak gümüş paralar Hazineye tevdi edildikçe irat kaydedilecektir. Madenî ufaklık para basılması için ihtiyar edilecek masrafların karşılığı bu paradan temin edilecektir.

MADDE 5 — O kanunun on ikinci maddesiyle, ufaklık madenî para basılması için itaya mezu niyet verilen beş yüz bin lira avans miktarı bir milyon liraya çıkarılmıştır.

MADDE 6 — 2257 numaralı kanunla bu müzeyyel kanun hükümlerine tevfikan basılacak ufaklık madenî para işlerinde muayyen mesai saatleri haricinde çalıştırılacak olan maaşlı ve ücretli memurlara fazla mesailerine mukabil her fazla mesai saati için aylık maaş veya ücretlerinin 1/180 nisbetini tecavüz etmemek şartile munzam ücret verilir ve kesirler yarım saat itibar edilir. Yeni paraların basılması işinde fevkalâde gayret ve hizmetleri görülenlere Maliye vekâletinin tensip edeceği miktarda nakdî mükâfat verilir. Ancak bu suretle bir ay zarfında verilecek mebalığın mecmuu her memur ve müstahdeminin bir aylığını tecavüz edemez.

MADDE 7 — Bu kanun neşri tarihinden müteberdir.

MADDE 8 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye vekili mezundur.

19 - V - 1934

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İsmet</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>Zekâi</i>
Da. V.	H. V. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Ş. Kaya</i>	<i>Fuat</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Hikmet</i>		<i>M. Celâl</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>

muamelât Darphanenin mütedavil sermaye hesabından tedvir ve bu hususta muktazi makine, alât ve edevat bedelleri de bu hesaptan tesviye edilir.

Basılacak gümüş paralar Hazineye tevdi edildikçe irat kayıt ve madenî ufaklık para basılması için ihtiyar edilecek masrafların karşılığı bu paradan temin edilir.

MADDE 5 — Mezkûr kanunun on ikinci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir :

Maliye vekâleti bu kanunun tatbikına başlanmasını teminen bir milyon liraya kadar avans verebilir.

MADDE 6 — Mezkûr kanuna şu madde ilâve edilmiştir :

Bu kanun hükmüne tevfikan basılacak ufak para ile müdafaa ve tayyare pulları, buğdayı koruma karşılığı kanununa göre basılacak pul ve makbuz işlerinde muayyen mesai saatleri haricinde çalıştırılacak olan maaşlı ve ücretli Darphane ve Damga matbaası memur ve müstahdemlerine fazla çalışmalarına mukabil her fazla saat için bir aylık maaş veya ücretlerinin 1/180 nisbetini geçmemek üzere munzam ücret verilir ve kesirler yarım saat itibar olunur. Yeni paraların basılması işinde fevkalâde gayret ve hizmeti görülenlere Maliye vekâletinin tensip edeceği miktarda naktî mükâfat verilir. Ancak bu suretle bir ay zarfında verilecek mebalığın mecmuu her memur ve müstahdeminin bir aylığını geçemez.

MADDE 7 — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8 — Aynen kabul edilmiştir.

